

سوره مبارکه نحل

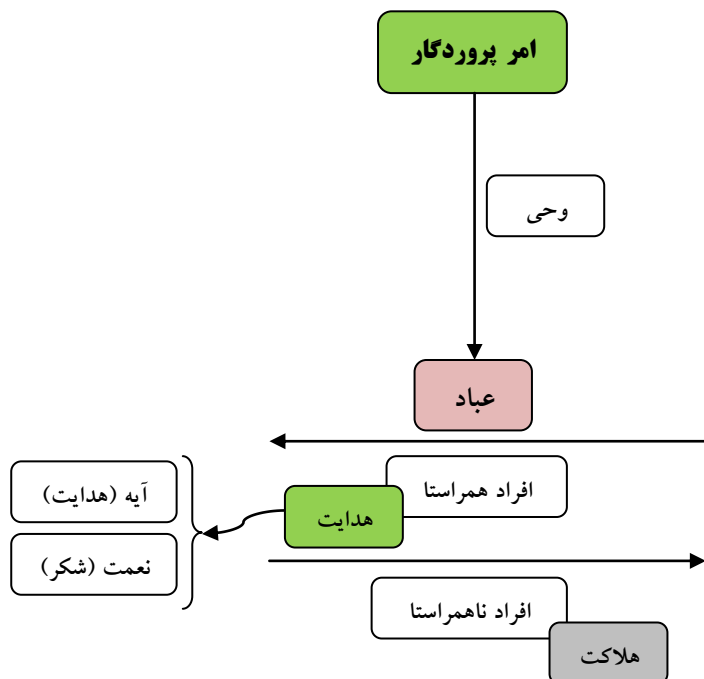
جلسه هفتم: ۹۲/۶/۱۶

گفتیم:

- در این سوره بحث امر مطرح شده که متصل به پروردگار است.
- البته امر پروردگار با خود پروردگار یکی است و جدا نیست.
- امر به نسبت پروردگار یعنی آن چیزی که برای ما تکلیف آور است.
- وقتی می‌گوییم: «امر پروردگار» یعنی خدا را بررسی می‌کنیم از منظر ایجادکنندگی و باید و نبایدهایی که به ما ابلاغ کرده است.
- در این سوره امر پروردگار، به طور طبیعی از طریق وحی به عباد انتقال پیدا می‌کند و افراد یا همراهان با عباد می‌شوند که به «هدایت» و «شکر» دست پیدا می‌کنند و یا افراد ناهمراستا هستند که طبق همان امر به هلاکت می‌رسند.
- ✓ وقتی می‌گوییم: «هدایت»، یعنی کارکرد «آیه» را بیان می‌کنیم.
- ✓ وقتی می‌گوییم: «شکر»، یعنی کارکرد «نعمت» را بیان می‌کنیم.
- در واقع هدایت و شکر و هلاکت، همه با یک امر رقم می‌خورد.
- در واقع هماهنگی فرد است که موجب هدایتش می‌شود و یا ناهماهنگی اش است که موجب هلاکت می‌شود.
- مثال: رودی را در نظر بگیرید که جریان دارد، اما عده‌ای هماهنگ جریان آب می‌شوند و عده‌ای ناهماهنگ.
- غرض سوره عبارت است از:

بیان امری است که به عباد نازل می‌شود و انسان‌ها در مسیری قرار می‌گیرند که «همراستا» یا «ناهمراستا» می‌شوند.

- در سوره مبارکه نحل، فرآیند جریان امر ترسیم شده است.

- سه فرآیند قابل مشاهده است:

(۱) فرآیند نزول

(۲) فرآیند همراستایی

(۳) فرآیند ناهمراستایی

- فرآیند نزول: شرایط و اقتضائاتی که عباد در خودشان فراهم می‌کنند تا بتوانند لایق دریافت وحی الهی شوند. (غایت‌سازی) غایت‌سازی: زیرا غایت انسان، خودِ عباد هستند.

وقتی شرایط و اقتضائات بررسی می‌شود می‌توانیم به تشخیص برسیم و در جامعه عباد را از غیر عباد تشخیص دهیم.

- فرآیند همراستایی: شرایط و اقتضائات هدایت و شکر را مشخص می‌کند که افراد لازم است به دست آورند. شرایط اطاعت و تبعیت (مسیرسازی)

- فرآیند ناهمراستایی: قوانین و سنن و مواردی از این دست که منجر به نابودی انسان شده است. (آسیب‌شناسی)

✓ فرآیند تفصیل (تمثیل)

✓ نوع زندگی افراد متناسب با رشد (رفتارشناسی انسان‌ها به تفصیل) (نماد عمل)

✓ نوع نگرش (باورشناسی انسان‌ها به تفصیل) (نماد تفکر)

زندگی‌شناسی

- توضیح: یعنی در فرآیند تفصیل از تمثیل استفاده شده است.

خلاصه غرض سوره نحل:

در سوره مبارکه نحل در زمینه نزول امر به عباد که از سویی به همراستایی و از سویی به ناهمراستایی منجر می‌شود و به بیان شرایط و اقتضائات هر یک به تفصیل می‌پردازد که منجر به بروز انواعی از زندگی با انواعی از نگرش می‌شود.

- اینکه انسانی به منطقه عباد راه پیدا کند، از نظر قرآن یعنی رسیدن به غایت خلقت.

- می‌توان گفت: عباد در قرآن یعنی «جریان‌ساز» (شاخص حق)

- امام خمینی: اسلام با وجود امیرالمؤمنین (ع) به همه هدف خود رسیده است. بود یعنی همین که اسلام شاخصی برای بشریت برای همه زمان‌ها بدهد به همه غایت خود رسیده است.

- عباد در قرآن وصف بسیار سنگینی است و هرگاه خداوند می‌خواهد حضور خود و اوامر را در عالم اثبات کند، با وصف عباد اثبات می‌کند. یعنی عباد نماینده خدا در روی زمین هستند.

- عباد شدن مقدم بر رسالت است یعنی تا کسی «عبد» نشود، «رسول» هم نمی‌شود. به عبارتی عباد شدن شرط لازم برای رسالت است.

- می‌توان گفت: «غرض سوره مبارکه نحل، تبیین نظام ولایی است که موجب تفصیل می‌شود، توسط کسانی که دارای تفکر امّی‌اند و می‌توانند با ارائه آیات زمینه‌ساز هدایت دیگران شوند».

- تفکر امّی، تفکری است که فرد ابتدا درست آن را می‌فهمد و سپس برای تبیین آن ساختار می‌چیند.

نظام ولایی ← ساختاری است که خدا اراده کرده که بر اساس آن ساختار مردم را از وجود خدا و اوامر خدا مطلع کند.

- نظام آیات ساختاری است که با رؤیت و رجوع به آن، انسان می‌تواند به خدا رجوع کند.

- نظام آیات، نظام توجهی است به نظام ولایی.

- در سوره مبارکه نحل، تمثیل‌های زیادی به کار رفته است. اما یکی از مهم‌ترین تمثیل‌ها بحث زنبور عسل است.

- در تمثیل زنبور عسل، چهار زاویه نگاه به سوره را استخراج می‌کنیم:

چهار زاویه نگاه:

✓ نظام ولایی

✓ تفصیل

✓ تفکر اُمّی

✓ فعال شدن نظام آیات

۱- نظام ولایی: خدا در عالم موجودی را به نام زنبور عسل خلق کرده که هر کاری انجام می‌دهد، بر مبنای «وحی» است.

۲- تفصیل: اینکه این نظام در تک‌تک لحظه‌ها و جریانات زندگی، حضور دارد و در هیچ مقطعی قطع نمی‌شود و آن موجود در بُعد زمان و مکان قرار دارد و در هر لحظه‌ای امری خاص نیاز دارد یعنی اتصال ثابت به متغیر (امر ثابت است و موجود متغیر). فهم نظام ثابت و متغیر، نظام تفصیل به وجود می‌آورد.

۳- تفکر اُمّی: یعنی در ذات و گوهره زنبور عسل، چنین دریافت وحی‌ای نهاده شده است و احتیاج به فرآیند فکر کردن ندارد.

۴- نظام آیات: اینکه زنبور کندو دارد، می‌تواند روی گل بنشیند، اینکه در کندو مأوا می‌گزیند، اینکه می‌تواند شهد گل را بکشد و در جایی ذخیره کند و عسلی که شفا ساز است تولید کند و ... همه آیه‌سازی است. یعنی اینکه زنبور می‌تواند روی گل بنشیند و شهد گل بنوشد و عسل بسازد، «آیه» است.

زنگ دوم:

موضوعات و کلمات کلیدی «نظام ولایی / وحیانی»	موضوعات و کلمات کلیدی «تفصیل در زندگی»
موضوعات و کلمات کلیدی مربوط به «عباد و گیرندگان وحی»	موضوعات و کلمات کلیدی مربوط به «نظام آیات»

چند نکته از صحبت‌های استاد:

- در سیستم تعلیم و تزکیه کسی می‌تواند نظام آیات را فعال کند که خودش متصف به صفت توحیدی باشد.^۴

^۴- مربی باید اهل عمل باشد.

- جامعه با پول ایجاد نمی‌شود بلکه با عباد ساخته می‌شود.

- آن‌هایی که ایمان به آخرت ندارند توحید را انکار می‌کنند و استکبار دارند. (آیه ۲۲)
- اگر کسی بخواهد ایمان به خدا را در جامعه گسترش دهد، باید ایمان به آخرت را گسترش دهد.
- قلب باید، از انکار بزرگان و عباد دست بردارد. باید رجوع انسان به عباد زیاد بشود.
- جنس بعضی از آیات انبایی است.
- آیات انباء: خبرهایی که امکان دسترسی بشر به آن نیست، در آیات انباء تبیین می‌شود.
- خدا می‌خواهد انسان عزیز باشد و کریم، نه حقیر. به همین علت وجود بهشت، ملائکه و ... انسان را بزرگ می‌کند.
- راه خدا اینگونه است که همه چیز آن انسان را بزرگ می‌کند.
- اگر در مسیری قرار گرفتید که دائماً تحقیر می‌شوید بدانید که آن مسیر خدایی نیست، زیرا شاخصه مسیر خدا «کرامت» است.
- اگر اهل بیت در سیستم زندگی ما قرار بگیرند، بزرگ می‌شویم و از حقارت خارج می‌گردیم.
- در واقع عباد در سیستم آیات، اصل کرامت و اکرام را به وسیله انواع آیات به بشر ابلاغ می‌کنند و غیر عباد اصل خواری و هوان و ذلت را به انسان تبلیغ می‌کنند.
- «کرامت» یعنی ارزش ذاتی و درونی یک شیء و فکر.
- تصور ما نسبت به معصومین بسیار غلط است زیرا می‌پنداریم معصومین هیچ‌گونه طبقه‌بندی در ارائه مفاهیمشان نداشتند.
- «روایات» چون طبقه‌بندی دارند فهمشان مشکل است، حتی ظاهراً روایات گاهی در تناقض به نظر می‌رسند.
- انسان باید بداند «هر حادثه بدی، نتیجه کار بدی است». (منظور از حادثه بد، گناه است).
- در سوره غافر، مؤمن آل فرعون شهید می‌شود در حالی که خدا در سوره می‌گوید: «ما او را از بدی‌هایی که برای او مکر می‌کردند نگه داشتیم». منظور از حفظ او این است که بی‌دینی آنها هیچ تأثیری در دینداری او نگذاشت.
- اگر کسی مشکلاتی مانند وسواس، افسردگی و ... دارد حتماً در جایی از سیستمش نشی دارد به این معنا که امر خدا را در جاهایی نمی‌شنود.
- در روایت آمده است: اگر محبت بین دو دوست و یا دو همسر کم شود، نشانه این است که یکی از آنها گناهی را مرتکب شده است. در زندگی زناشویی هم همین‌طور است.
- بسیاری از مسائلی که در زندگی ما وجود دارد مصداق آیه ۳۵ است. یعنی در نظام شرک هم سخنان توحیدی وجود دارد. باید برآیند کارهای افراد را ببینیم و به قولشان نگاه نکنیم.
- همان‌طور که «انسان» مراحل رشد دارد جامعه نیز مراحل رشد دارد و خدا متناسب با رشد جامعه مُصلحی را می‌فرستد. اولین قدم «بلدسازی» است. دومین قدم «قریه‌سازی» و سومین قدم «قوم‌سازی» و چهارمین قدم «امت‌سازی» است.
- در «بلدسازی» تعیین مرزبندی‌های جمعی مهم است. یعنی حد و حصرها مهم است.
- در «قریه‌سازی» در نظر گرفتن منفعت، مهم است. منفعت حول جمع قرار می‌گیرد.
- در «قوم‌سازی» هماهنگ‌سازی در حرکت مهم است.
- در «امت‌سازی» عزم و قصدسازی مهم است.

- اگر جامعه‌ای می‌خواهد لایق حضور رسول شود، باید «امت» شود.
- جمع‌ها متناسب با سیستمشان، منذر، امام یا رسول دارند.
- در جریان حق، داشتن جمعیت مهم است.
- انسان در هر حالتی دارای فطرت است و هیچ‌کس در هیچ حالتی نمی‌تواند فطرت انسان را مُضمحل کند.
- عباد انسان‌های امیدواری هستند که هیچ‌گاه از هدایتِ هیچ ساختار، فرد و جامعه‌ای ناامید نمی‌شوند.
- بخشی از نظام آیات مربوط به جمع و جامعه است و تا جمع و جامعه اتفاق نیفتد آیه نمایان نمی‌شود.
- مفهوم امت، اجتماعی است. یعنی درونمایه آن اجتماعی است.
- اگر جامعه‌ای بخواهد گسترش معنوی پیدا کند، باید از ناحیه اهل ذکر گسترش و بسط پیدا کند.
- آیه ۴۵: در این آیات بحث امنیت بسیار مهم است.
- عده‌ای مکر در سیئات می‌کنند، یعنی بدی‌ها را در جامعه رواج می‌دهند. مانند رواج cdها، فیلم‌ها و ...
- هر کدام از صنایعی که ساخته می‌شود بهره‌ای از مکر سیئات دارند و زمین را در معرض تخریب قرار می‌دهند.
- مکر سیئات کلاً امنیت‌زا نیست.
- آنچه امنیت را از زمین برمی‌دارد، «تدبیر در بدی‌هاست». (گزاره برگرفته از آیه ۴۵)
- پس‌زمینه حیات، دارای شعور حقیقی است.
- در نظام انسانی بین عمل و عکس‌العمل فاصله زمانی وجود دارد، بنابراین انسان گول فاصله زمانی را می‌خورد.
- آیه ۵۲: گاهی دین اینگونه معنی می‌شود که «اشیاء و پدیده‌ها زنده‌اند و دارای شعورند»، و گاهی کار عباد و احکام و قوانینی که صادر کرده‌اند را «دین» می‌نامیم.
- بنابراین هر گفتمان علمی در هستی، درون دینی است نه برون دینی.

یا رسول الله دست ما را بهم بگیر

اللهم صل على محمد وآل محمد واحمد الله رب العالمين